

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerini Mesleki Gelişimleri Açısından Değerlendirmeleri

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Meltem COŞKUN ŞİMŞEK¹, Sinem DİNÇOL ÖZGÜR²

1 Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Matematik Eğitimi ABD, meltemcoskun@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4971-4963.

2 Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Kimya Eğitimi ABD, sinemdincol@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4078-8176.

Gönderilme Tarihi: 23.06.2022 Kabul Tarihi: 06.04.2023 DOI: 10.37669/milliegitim.1134973

Atf: “Coşkun Şimşek, M., ve Dinçol Özgür, S. (2023). Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerini mesleki gelişimleri açısından değerlendirmeleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 52 (239), 1543-1574. DOI: 10.37669/milliegitim.1134973”

Öz

Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde aldıkları öğretmenlik meslek bilgisi dersleri, onların öğretmenlik mesleğine hazırlanmalarında temel oluşturan, mesleki gelişimlerine katkı sağlayan derslerdir. Öğretmenlik meslek bilgisi derslerine ilişkin var olan durumun tespit edilmesi ve sürecin etkili şekilde devam etmesi için, bu derslerin mesleki gelişimlere yönelik değerlendirilmesi önemlidir. Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerine yönelik görüşlerini mesleki gelişimleri açısından değerlendirmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu ise ölçüt ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemleri ile belirlenen, bir devlet üniversitesinin matematik ve kimya öğretmenliği programlarında öğrenimine devam eden on öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen görüş formu aracılığıyla toplanmış ve elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin mesleki gelişimlerine yönelik görüşleri “öğretim bilgi ve becerilerine katkısı, iletişim ve ilişki becerilerine katkısı, bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine katkısı, eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına katkısı, eğitim aracılığıyla bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya katkısı” olmak üzere beş tema altında incelenerek sonuçlar yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: öğretim programı, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri, mesleki gelişim, öğretmen adayı

Pre-service Teachers' Evaluation of Professional Teaching Knowledge Courses from the Aspect of their Professional Development

Abstract

Professional teaching knowledge courses that pre-service teachers take during their undergraduate education are the courses which prepare them to teaching profession and which contribute to their professional development. It is important to evaluate those courses from the aspect of professional development so that the current situation in the courses could be identified and that the process could continue effectively. This study aims to evaluate pre-service teachers' views on professional teaching knowledge courses from the aspect of their professional development. A single case embedded design, which is one of the qualitative research methods was utilized. The study group was composed of ten pre-service teachers who attended the mathematics and chemistry teaching programmes in a state university and who were chosen in criterion sampling and convenience sampling methods. The research data were collected with the interview form developed by the researchers and were analyzed by content analysis. The participants' views on professional teaching knowledge courses from the aspect of their professional development were analyzed under five themes labelled as "contributions to teaching knowledge and skills, contributions to communication and relation skills, contributions to understanding individual differences or to discovering potentials, contributions to perspective on education and to understanding of learning-teaching and contributions to individuals' self-actualising and to making social change possible through education". Finally, the results were interpreted.

Keywords: curriculum, professional teaching knowledge courses, professional development, pre-service teachers

Giriş

Öğretmenlerin sevecen, sabırlı, hoşgörülü, anlayışlı, açık fikirli, destekleyici, başarı odaklı olma gibi bireysel özellikleri yanında; öğrencilerinin farklılıklarını, psikolojisini anlama, öğretimi planlama, uygun öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerini kullanarak sınıf etkinlikleri düzenleme ve yönetme, teknolojiyi kullanabilme, öğrenci ve diğer paydaşlar ile etkili iletişim kurabilme, sınıf yönetimi becerisine sahip olma, öğrencilerine rehberlik yapabilme, objektif ölçme ve değerlendirme becerisine sahip olma gibi mesleki niteliklere de sahip olması beklenmektedir (Can, 2019; Çakır, 2016; Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005; Darling-Hammond, 2006; Erden, 2005; Göksoy, 2018). Ayrıca öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri ve öğrencilerin ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri, tutum ve değerleri geliştirebilmeleri

için pek çok alanda bazı yeterliklere sahip olması da gerekmektedir (Can, 2019). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri; “Mesleki Bilgi (alan bilgisi, alan eğitimi bilgisi, mevzuat bilgisi), Mesleki Beceri (eğitim öğretimi planlama, öğrenme ortamları oluşturma, öğretme ve öğrenme sürecini yönetme, ölçme ve değerlendirme), Tutum ve Değerler (milli, manevi ve evrensel değerler, öğrenciye yaklaşım, iletişim ve iş birliği, kişisel ve mesleki gelişim)” olmak üzere birbirlerini tamamlayan ve ilişkili üç yeterlik alanı, bu alanlar altında 11 yeterlik ile bu yeterliklere yönelik 65 gösterge ile açıklanmıştır (MEB, 2017). Bu anlamda öğretmenlik mesleği derinlemesine bilgi, beceri ve donanım gerektiren, mesleği bilen ve seven bireylerin yapabileceği fedakârlık, uzmanlık ve sürekli gelişim isteyen bir meslek alanıdır (Darling-Hammond, 2006; Karataş, 2020). Sistematik olarak planlanmış, düzenli olanakları ve deneyimleri içeren, uzun vadeli bir süreç olan mesleki gelişim kavramı (Wells, 2014); öğretmenlerin mesleki bilgi, beceri, yetenek ve uzmanlığını geliştirerek öğrencilerin öğrenmelerini geliştirmeleri, başarılarını arttırmalarında etkisi olan ve öğretmen yetiştirme sürecindeki eğitimleri de kapsayarak meslek hayatı boyunca devam eden profesyonel bir öğrenme sürecidir (Avalos, 2011; Guskey, 1997; Odabaşı ve Kabakçı, 2007; Seferoğlu, 2001; TEDMEM, 2019). Kiraz (2002), öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce öğretmenlik mesleğine en iyi şekilde hazırlanmaları gerektiğini, günümüz koşullarında mesleki gelişimlerin deneyim ile hizmet içinde öğrenilebileceği (Reecer, 1995) görüşünün anlamsız olduğunu belirtmiştir. Bir açıdan bilgi kazanımı, bir açıdan da var olan bilgi ve becerilerin geliştirilmesini sağlayan mesleki gelişimin, hizmet öncesinden başlayarak, öğretmenliğe ilk girişte ve hizmet içinde devam etmesi gerektiği (Odabaşı ve Kabakçı, 2007) ancak öğretmen adaylarının hizmete başlamadan önce öğrenme-öğretme sürecinde bilgi, beceri ve yeterliklere sahip olarak mezun olmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Şişman, 2001). Bu anlamda öğretmenlerin hizmet öncesi dönemde aldıkları eğitimler, öğretmen eğitimi lisans yetiştirme programları içerik, kazanım ve uygulamaları önem arz etmektedir.

Öğretmenlerin niteliğinin, dolayısıyla öğretmen eğitiminin ve öğretmen eğitimi programlarının niteliğinin öğrenci başarısında, eğitim-öğretim faaliyetlerinin başarılı olmasında, öğrencilerin sağlıklı kişilik geliştirmesinde, toplumların kalkınmasında temel rol oynadığı söylenebilir (Alkan, Kavcar ve Sever 1998; Altıntaş ve Yeşiltepe, 2016; Çeliköz ve Çetin, 2004; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2014; Senemoğlu, 2004). Dilshad ve Iqbal (2010) öğretmen eğitimi programlarının öğretmen yetiştirilmesinde birer kalite göstergesi olduğunu ifade etmişlerdir. Ülkemizde öğretmen yetiştirme lisans programlarının hedefi “nitelikli öğretmen yetiştirme” politikası üzerine kuruludur. Bu doğrultuda eğitim fakültelerine bağlı öğretmenlik programlarında nitelikli öğretmen yetiştirilmesi, öğretmenlik mesleğine yönelik yeterliklerin kazandırılması süreci “alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi (ÖMB) ve genel kültür” olmak üzere

üç temel alanda oluşturulmuş dersler aracılığıyla düzenlenmektedir. Öğretmen adaylarının alan bilgisi ve genel kültüre yönelik bilgiler edinmeleri onların nitelikli birer öğretmen olarak yetişmelerinin önkoşulu olmakla birlikte başarılı birer öğretmen olabilmeleri için nasıl öğreteceklerine yönelik bilgiler edinmeleri de gereklidir (Şahin Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010).

YÖK (2018a), 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere, “Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları” adı altında 25 öğretmen yetiştirme lisans programında güncellemeye gitmiştir. Böylece tüm öğretmen adayları için ortak ve alınması zorunlu olan ÖMB dersleri belirlenmiştir. Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2 dersleri dışındaki tüm ÖMB derslerini farklı programlardan öğretmen adayları birlikte almaktadır. Programlar ilk mezunlarını 2021-2022 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde vermiştir. Bu araştırmaya konu olan ve öğretmen adaylarının alan bilgisi derslerinden edinmiş oldukları bilgileri, öğrencilerin gelişim özelliklerini de dikkate alarak, nasıl öğretecekleri ve öğretimin yapılacağı ortamın düzenlenmesine yönelik bilgiler edinmelerini; öğretmenlik mesleğine ilişkin özel davranışları kazanmalarını sağlamayı amaçlayan (Küçükahmet, 1993; YÖK, 2007) ÖMB dersleri, öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerinde büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle ÖMB derslerinin önemine, sürecine; özeld de bazı ÖMB derslerinin incelendiği öğretmen adayları ve öğretmenler ile çeşitli araştırmalar yürütülmüştür (Can, 2019; Duman ve Koç Erdamar, 2020; Ekici, 2008; Şahin Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010; Yalçın ve Şengül Avşar, 2014; Yüksel, 2009; Zhou ve Kim, 2010). Ancak ilk mezunlarını veren öğretmen yetiştirme lisans programını, zorunlu ÖMB derslerinin öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri açısından değerlendirildiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Can (2019), mesleki gelişim engelleri arasında hizmet öncesi öğretmen yetiştirme sistemindeki eğitim yetersizliklerinin yer aldığını belirtmiş ve mesleki gelişim için gerekli ihtiyaçların belirlenmesinin gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda, araştırmada sürdürülebilir bir süreç olan mesleki gelişim, hizmet öncesi eğitim dönemindeki zorunlu ÖMB dersleri bağlamında ele alınmış ve “Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarından” mezun olacak öğretmen adaylarının ÖMB derslerine yönelik görüşlerinin mesleki gelişimleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarının gelecekteki öğretmen yetiştirme program geliştirme çalışmalarına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma yapılmadan önce gerekli etik kurul izni Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonununun 10.02.2022 tarihli ve E-35853172-600-00002031267 sayılı kararı ile alınmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile tasarlanmıştır. Durum çalışmalarının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada ele alınan durum öğretmen adaylarının ÖMB derslerini mesleki gelişimleri açısından değerlendirmelerine yönelik görüşleridir. Bu durumun anlaşılabilmesi ve analiz edilmesi gereken birden fazla birim olduğu için “iç içe geçmiş tek durum” deseni kullanılmıştır (Yin, 2003).

Şekil 1

ÖMB Derslerinin Mesleki Gelişim Açısından Değerlendirilmesinin İç İçe Geçmiş Tek Durum Desenine Göre Tasarımı (Yin, 2003)

Şekil 1’de görüleceği üzere; araştırmanın bağlamını “öğretmenlik meslek bilgisi dersleri”, durumunu “mesleki gelişim”, analiz birimlerini ise “öğretim bilgi ve becerisi”, “iletişim ve ilişki becerisi”, “farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetme”, “eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışı” ile “kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılma” oluşturmuştur. İç içe geçmiş tek durum deseninin benimsendiği bu araştırma birden fazla analiz birimi içermesi nedeniyle analiz birimlerine yoğunlaşarak ele alınan duruma ilişkin detaylı çıkarımlarda bulunulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan matematik ve kimya öğretmeni adayları amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemleri ile belirlenmiştir. Öğretmen adayları 1, 2, 3. sınıf güz-bahar, 4. sınıf güz dönemi öğretim programlarında yer alan zorunlu ÖMB derslerini (YÖK, 2018b) alarak başarılı olmuş ve 4. sınıf bahar dönemi öğretim programlarında yer alan zorunlu ÖMB derslerini (YÖK, 2018b) alıyor olması çalışma grubunda yer almaları için ilk ölçüttür. Matematik ve kimya öğretmeni adaylarının araştırmaya katılmaya gönüllü olması araştırmanın ikinci ölçütü olup; bu ölçütler kapsamında ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi doğrultusunda çalışma grubu, araştırmacıların görev yaptığı kurumda öğrenimine

devam eden beşi matematik öğretmenliği; beşi kimya öğretmenliği programında öğrenimine devam on öğretmen adayından oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının sekizi kadın, ikisi erkek olup; genel akademik not ortalamaları 3,22; yaş ortalamaları 22'dir. Öğretmen adaylarının gizliliklerini korumak amacıyla çalışmada isimleri kullanılmamıştır. Araştırmada yer alan matematik öğretmeni adayları M1-M5, kimya öğretmeni adayları K1-K5 şeklinde isimlendirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen “görüş formu” ile toplanmıştır.

Görüş Formu: Formun geliştirilmesi amacıyla ilk olarak alanyazın taraması yapılarak meslek bilgisi derslerine ve mesleki gelişimlere yönelik araştırmalar incelenmiştir (Akcaoğlu, Külekçi ve Mor-Dirlik, 2020; Altınkök ve Eraslan, 2020; Aydın, 2011; Çeliköz ve Çetin, 2004; Demir, 2012; Dönmez Yapucuoğlu ve Gündoğdu, 2020; Duman, 2019; Gilik Güleç, 2012; Gül ve Gündüz, 2020; Hacıömeroğlu ve Şahin Taşkın, 2010; Howell ve Saye, 2016; Kahramanoğlu, 2010; Özer ve Kahramanoğlu, 2011; Özpınar, 2007; Saye, Kohlmeier, Brush, Mitchell ve Farmer, 2009; Yüksel, 2009). Alanyazın incelemelerinin ardından araştırmanın amacına yönelik beş adet açık uçlu soruyu içeren taslak bir form hazırlanmıştır. Bu soruların kapsam açısından uygunluğunu belirleyebilmek için eğitim programları alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşü alınmıştır. Görüş alma işlemi sırasıyla gerçekleştirilmiş olup; ilk uzmanın dönütleri doğrultusunda form biçimlendirilip ikinci uzmana, ikinci uzmanın dönütleri doğrultusunda yeniden düzenleme yapılarak üçüncü uzmana gönderilmiştir. Üçüncü uzmanın dönütleri doğrultusunda beş adet açık uçlu sorudan oluşan form hazırlanmıştır. Etik izin alınması sonrasında görüşmelere geçilmeden önce, hazırlanan formda yer alan soruların anlaşılabilir olup olmadığını belirleyebilmek için, ölçütleri sağlayan çalışma grubu dışından gönüllü bir kimya ve bir matematik öğretmeni adayı ile ayrı ayrı iki araştırmacının da katılımı ile sessiz bir derslikte yaklaşık birer saat süren pilot uygulamalar yapılmıştır. Uygulama öncesinde öğretmen adaylarına çalışmanın amacı açıklanmış ve lisans eğitimleri süresince almış oldukları zorunlu ÖMB derslerini hatırlayabilmeleri için araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kimya Öğretmenliği/Matematik Öğretmenliği Meslek Bilgisi Dersleri ve İçerikleri” adlı dokümanı incelemeleri istenmiştir. Hazırlanan dokümanda YÖK (2018b) Matematik ve Kimya Öğretmenliği Lisans Programlarında yer alan zorunlu ÖMB dersleri sınıf-dönem dağılımları ve içeriklerine yer verilmiştir. Bu pilot uygulamalarda öğretmen adaylarının “ÖMB derslerini öğretim bilgi ve becerileri” açısından değerlendirirken, sınırlı yanıtlar verdikleri, sadece birkaç ders için örnek vererek açıkladıkları görülmüştür. Araştırmada zorunlu ÖMB derslerinin tümü öğretim bilgi ve becerilerine katkısı açısından incelenmek

istendiğinden soruya “her bir ÖMB dersi” ifadesi eklenerek form güncellenmiştir. Ayrıca bu pilot uygulama sonrası kimya öğretmeni adayının “*Verdiğiniz dokümandan da yararlanarak sorular üzerinde düşünme sürem daha uzun olsaydı... Yazılı olarak daha uzun uzun düşünerek iyi yanıtlayabilirdim.*” şeklinde açıklaması olmuştur. Bu önerisi dikkate alınarak, sonucun incelenmesi için ikinci bir pilot uygulama yapılmıştır. Bunun için çalışma grubunda yer almayan gönüllü, farklı bir kimya öğretmeni adayına araştırmanın amacı açıklanarak, “Kimya Öğretmenliği Meslek Bilgisi Dersleri ve İçerikleri” dokümanı ile düzenlenen taslak form e-posta olarak gönderilerek, formu yazılı olarak yanıtlayıp, göndermesi istenmiştir. Bu pilot uygulama sonucunda elde edilen verilerin daha kapsamlı olması nedeniyle hem veri toplama sürecinin “görüş formu” aracılığıyla yazılı olarak toplanmasına karar verilmiş hem de formun nihai hali oluşturulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Etik izinin alınması ve gönüllü katılım formlarının imzalanmasının ardından çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları ile zoom platformu üzerinden bir araya gelinmiştir. Bu toplantıda öğretmen adaylarına araştırmanın amacı açıklanarak, “Kimya Öğretmenliği Meslek Bilgisi Dersleri ve İçerikleri” ve “Matematik Öğretmenliği Meslek Bilgisi Dersleri ve İçerikleri” adlı dokümanlar ve görüş formunda yer alan sorular hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Görüş formu öğretmen adaylarına e-posta olarak gönderilmiştir. Öğretmen adaylarının 1-30 Mart 2022 tarihleri arasında görüş formunu doldurarak araştırmacılara göndermesi ile veri toplama süreci sona ermiştir.

Veri Analizi

Elde edilen nitel veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde temelde yapılan işlem birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu amaç doğrultusunda ilk olarak ham veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı defalarca okunmuş; ardından araştırmacılar bir araya gelerek analiz işlemini birlikte gerçekleştirmiştir. Yürütülen bu ayrıntılı analiz ve kodlama işlemi görüşme formunda yer alan soruların her biri bir temayı verecek şekilde, kategoriler oluşturulup, kodlamalar yapılarak sürdürülmüştür. Sadece birinci soruda “her bir ÖMB dersi” bazında değerlendirilmesi istendiği için ÖMB dersleri alt kategorileri oluşturulmuştur. İçeriği ve işleyiş süreci benzer olan Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2 dersleri tek bir alt kategoride incelenmiştir. Bulguların sunulmasında betimsel istatistik tekniklerinden (frekans ve yüzde) de yararlanılmıştır.

Geçerlik-Güvenirlilik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik işlemleri “inandırıcılık”, “aktarılabirlik”, “tutarlık” ve “teyit edilebilirlik” ölçütleri doğrultusunda yapılmaktadır (Lincoln ve Guba, 1985; aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmada inandırıcılığın sağlanması için çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Bunlardan ilki “uzman incelemesi”dir. Araştırmacılar görüş formunu oluştururken eğitim programları alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşüne başvurmuş ve her bir öğretim üyesi formu alandaki eksik yönlerin ortaya çıkarılmasını amaçlayan çeşitli boyutlar ile değerlendirmişlerdir. Bu da oluşturulan formun niteliğinin artırılmasını sağlamıştır. İandırıcılığı sağlamak için kullanılan yöntemlerden bir diğeri ise “uzun süreli etkileşim”dir. Araştırmacılar veri toplama aracının oluşturulmasından verilerin analiz edilmesine kadar veri kaynakları ile uzun süreli etkileşim halinde bulunmuşlardır. Görüş formunun hem soru bazında hem de öğretmen adayı bazında tamamının okunması ve sonrasında kod, kategori, tema oluşturma sürecinde (iki ay) veriler ile uzun süreli etkileşimde bulunulmuştur. Araştırmada aktarılabirliğin sağlanması için başvuru yöntemlerinden biri “ayrıntılı betimleme”dir. Oluşan kategorilere ilişkin doğrudan alıntılar sunularak ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Aktarılabirliği sağlamak için kullanılan bir diğere yöntem ise “amaçlı örnekleme”dir. Bu doğrultuda çalışma grubu araştırılan durum hakkında ayrıntılı olarak yorum yapabilecek; 1, 2, 3. sınıf güz-bahar ve 4. sınıf güz dönemi zorunlu ÖMB derslerini alarak başarılı olmuş ve 4. sınıf bahar dönemi ÖMB derslerini alıyor olan öğretmen adaylarından oluşturulmuştur. Araştırmada tutarlığın sağlanması için başvuru yöntem “tutarlık incelemesi”dir. Veri toplama sürecinde öğretmen adayları ile yapılan toplantılar branş bazında tüm öğretmen adaylarının katılımı sağlanarak gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının soruları anlayış biçimleri hakkında konuşularak, soruların amacı dışında yanıtlanması engellenmiştir. Araştırmanın teyit edilebilirliğin sağlanması için başvuru yöntem “teyit incelemesi”dir. Düzenlenen kod, kategori, alt kategori ve temalar alan eğitimi uzmanına sunularak alan uzmanı teyidi sağlanmıştır.

Araştırmanın yürütülmesinde etik ilkelere dikkat edilmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacı ve süreç hakkında bilgiler; araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu ve istedikleri anda araştırmadan ayrılacakları bilgisi paylaşılmış ve katılımcı gizliliği sağlanmıştır.

Bulgular

Matematik ve kimya öğretmeni adaylarının ÖMB derslerine yönelik görüşlerinin mesleki gelişimleri açısından değerlendirildiği bu çalışmada verilerin analiz edilmesiyle elde edilen bulgular görüş formunda yer alan sorular bazında verilmiştir.

“Her bir ÖMB dersinin öğretim bilgi ve becerilerinize katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Matematik ve kimya öğretmeni adaylarının ÖMB derslerinin öğretim bilgi ve becerilerine katkısına ilişkin görüşleri “*ÖMB derslerinin öğretim bilgi ve becerilerine katkısı*” teması altında toplanmıştır. Sadece bu tema altında “her bir ÖMB dersi” alt kategori olarak belirlenmiş ve üç kategori yer almıştır: “Öğretim bilgisine katkısı” (%73,4), “öğretim becerisine katkısı” (%12,2) ve “ÖMB derslerine yönelik görüş ve öneriler” (%14,4). Bu alt kategori ve kategorilerde yer alan kodlar, öğretmen adayları bilgileri ile frekansları Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 1

Kategori: Öğretim Bilgisine Katkısı

Alt Kategori	Kod	Öğretmen Adayı	f	ft
Eğitime Giriş	ÖMB derslerinin temeli olması	K1, K2, K3, K4, K5, M1, M2, M3, M4, M5	10	20
	Eğitimin diğer alanlar ile ilişkisini öğrenme	K2, K3, M4, M5	4	
	Eğitime ilişkin temel kavramların öğrenilmesi	K3, K4, K5, M1, M2, M5	6	
Eğitim Sosyolojisi	Eğitim-toplum ilişkisini öğrenme	K1, K2, K4, M4, M5	5	9
	Sosyolojik temel kavramların öğrenilmesi	M2, M3, M5	3	
	Eğitim derslerinin amacını öğrenme	M3	1	
Eğitim Psikolojisi	Gelişim dönemleri ve özelliklerini öğrenme	K1, K2, K3, K5, M1, M5	6	14
	Bireysel farklılıkların önemini kavrama	K2, K5, M2, M4	4	
	Öğrenme kuramlarını öğrenme	K3, M1, M2, M4	4	
Eğitim Felsefesi	Felsefi akımları öğrenme	K4, M4, M5	3	8
	Eğitim felsefesi ve eğitim programlarını ilişkilendirme	K3, M1, M3	3	
	Eğitim felsefesi temsilcilerinin görüşlerini öğrenme	M1, M3	2	
Öğretim İlke ve Yöntemleri	Öğretim yöntem, teknik ve stratejileri öğrenme	K1, K3, K5, M1, M4, M5	6	13
	Öğretim ilkelerini öğrenme	K2	1	
	Öğrenme-öğretme modellerini öğrenme	K2	1	
Öğretim Teknolojileri	Ders planı hazırlamayı öğrenme	K4, K5, M1, M3, M5	5	13
	Etkili sunum hazırlama tekniklerini öğrenme	K1, K5	2	
	Materyal tasarlamayı öğrenme	K1, K2, K4, M1, M3	5	
	Teknoloji-eğitim ilişkisini öğrenme	K3, M4, M5	3	
	Materyal tasarlama ilkelerini öğrenme	K4	1	
Türk Eğitim Tarihi	Materyal çeşitlerini öğrenme	K4, M5	2	10
	Eğitim tarihini bilme	K1, K2, K3, K5, M1, M3, M5	7	
	Dönemlere göre eğitimin amaçlarını bilme	K2, M5	2	
Eğitimde Araştırma Yöntemleri	Genel kültür bilgisi edinme	K3	1	11
	Literatür taramasını öğrenme	K1, K2	2	
	Makale/tez incelemeyi öğrenme	K1	1	
	Bilimsel araştırma sürecini öğrenme	K1, M1, M3, M4, M5	5	
	Doğru ve güvenilir kaynaklara erişmeyi öğrenme	K2, K3, K5	3	
Sınıf Yönetimi	Sınıf disipliniyi sağlamayı öğrenme	K1, K5	2	15
	Sınıfın fiziksel boyutlarını göz önüne alma	K2, K4	2	
	Sınıf kurallarını öğrenme	K2, M1	2	
	Öğretmen-veli görüşmelerinin yönetimi	K2, K4	2	
	Sınıfta istenmeyen davranışların yönetimi	K2	1	
	Etkili öğrenme ortamı oluşturmayı öğrenme	K3, M4, M5	3	
	Sınıf yönetimiyle ilgili modelleri tanıma	K3	1	
Sınıf yönetiminde öğretmenin rolünü öğrenme	M2, M5	2		

Eğitimde Ahlak ve Etik	Öğretmenlik mesleği açısından ahlaki ve etik yönleri öğrenme	K1	1	12
	Öğretim, öğrenme ve değerlendirme sürecinde etik ilkeleri öğrenme	K3	1	
	Eğitim paydaşlarıyla ilişkilerde etik ilkeleri öğrenme	K5, M1, M3, M4	4	
	Etik ve etik dışı davranışları öğrenme	M1, M2, M3	3	
	Öğretmenlik mesleğinin etik yönlerini öğrenme	M5	1	
	Meslek ahlakını öğrenme	M5	1	
	Etik dışı davranışlarda çözüm bulma	M5	1	
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	Ölçme araçlarının geçerlik-güvenirlik özelliklerini öğrenme	K1, M3, M4, M5	4	15
	Test sonuçlarının yorumlanması	K1	1	
	Değerlendirme ve not verme	K2, K3, K4, M5	4	
	Ölçme araç/tekniklerini öğrenme	K3, K4, M3	3	
	Eğitimde ölçme ve değerlendirmenin yeri ve önemi	K5	1	
	Madde puanlarının analizi	M1	1	
	Ölçme ve değerlendirmeye ilgili temel kavramları öğrenme	M1	1	
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	Türk devletlerindeki eğitim sistemlerini öğrenme	K4	1	4
	Türk eğitim sisteminin öğretmenden beklediği bilgi ve becerileri öğrenme	K4	1	
	Türk eğitim sisteminin işleyişini öğrenme	M3	1	
	Türk eğitim sistemine ilişkin güncel olaylar	M3	1	
Özel Eğitim ve Kaynaştırma	Özel gereksinimli öğrencilere yönelik bilgi edinme ve farkındalık kazanma	K1, K3, M1	3	12
	Ailenin eğitime katılımı ve aileyle iş birliği	K2, M1	2	
	Tanılama sürecini öğrenme	K3, K4, M1	3	
	Özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim yaklaşımları	K5, M1, M4, M5	4	
Okullarda Rehberlik	Sınıf rehberliğinde öğretmenlerin rol ve işlevi	K3, K5, M5	3	4
	Rehber öğretmen ve psikolojik danışman arasındaki iş birliği	M5	1	
Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2	Uygulama sonrası dönüt alma	K2, K5, M3, M5	4	8
	Okul ve sınıfta eğitim-öğretim sürecini gözlemleyerek bilgi edinme	K5, M2, M4, M5	4	

Öğretmen adaylarının ÖMB derslerini öğretim bilgisine katkısı açısından değerlendirilmeleri ile elde edilen frekans dağılımı Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre öğretmen adayları Eğitime Giriş (f=20), Sınıf Yönetimi (f=15), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (f=15), Eğitim Psikolojisi (f=14), Öğretim İlke ve Yöntemleri (f=13), Öğretim Teknolojileri (f=13) derslerinin sıklıkla öğretim bilgilerine katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerini Mesleki Gelişimleri Açısından..

“Eğitime Giriş dersinde eğitimin diğer bilimlerle olan ilişkilerini öğrendim. Bu da bana okulda vereceğim eğitim konusunda eğitimin hangi basamaklarında nelere dikkat etmem gerektiğini öğretti.” (M4)

“Eğitim Psikolojisi dersi aldığım en yararlı derslerden bir tanesi... Hangi öğrenci, hangi dönemde neler hissediyor, en önemlisi gelişim dönemi için nasıl etkinlikler uygun, hazırbulunuşluk düzeyi, kritik dönem gibi çok önemli olduğunu düşündüğüm kavramlara vakıf oldum.” (K5)

“Sınıf Yönetimi dersi sayesinde etkin öğrenme ortamı için gerekli olan durumları öğrendim. Sınıf ortamının etkili olabilmesi için bir öğretmenin neler yapması gerektiğini, öğrenciye nasıl yaklaşması gerektiğini de öğrendim.” (M5)

Öğretim bilgisine katkısı olduğu belirtilen diğer ÖMB dersleri içerisinde “eğitim tarihini bilme” (f=7), “bilimsel araştırma sürecini öğrenme” (f=5), “eğitim paydaşlarıyla ilişkilerde etik ilkeleri öğrenme” (f=4), “özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim yaklaşımları” (f=4), “uygulama sonrası dönüt alma” (f=4) ve “okul ve sınıfta eğitim-öğretim sürecini gözlemleyerek bilgi edinme” (f=4) kodları sıklıkla tekrar edilmiştir.

“Türk Eğitim Tarihi dersi sayesinde geçmişten günümüze Türk milletinin eğitim ve öğretim ile ilgili çalışmalarını, eğitime bakış açısını, gelişen dünyaya uygun profilde insan yetiştirmek için dönem dönem nelerin amaçlandığını görmüş oldum.” (M5)

“Öğretmenlik Uygulaması dersi neyi, nasıl, hangi şekilde yapacağımızı dönütler sayesinde öğrendiğimiz en anlamlı dersimizdir.” (K5)

Öğretmen adaylarının ÖMB derslerini öğretim becerisine katkısı açısından değerlendirilmeleri ile elde edilen frekans dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2*Kategori: Öğretim Becerisine Katkısı*

Alt Kategori	Kod	Öğretmen Adayı	f	f _t
Eğitim Sosyolojisi	İletişim kurma becerisi	K1, K2	2	2
Eğitim Psikolojisi	Empati ve iletişim becerisi için gerekli olması	K5	1	1
Eğitim Felsefesi	Kendi eğitim felsefesi yaklaşımını oluşturabilme	K2, K4, M4	3	5
	Seçilen eğitim felsefesine göre ders planı hazırlayabilme	K2, K3	2	
Öğretim İlke ve Yöntemleri	Öğretim yöntem ve stratejilerini materyal kullanımı ile birleştirebilme	K4	1	4
	Etkinlik tasarlayabilme	K5	1	
	Öğrenciye ve konuya uygun etkili öğretim yöntem ve tekniklerini seçebilme	K2, K5	2	
Öğretim Teknolojileri	Materyal tasarlayabilme	M1, M3	2	2
Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2	Teoriği pratiğe dönüştürebilme	K2, K3, K5, M5	4	14
	Uygulama sonrası dönütlere göre süreci düzenleyebilme	K2, K5, M5	3	
	Ders planı hazırlayabilme	K5, M1, M3	3	
	Mikro-öğretim uygulamaları yapma	K1, K5, M1, M3	4	

Öğretmen adayları öğretim becerilerine katkıları en fazla (f=14) olan dersi Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2 olarak belirtmiş, bu dersi Eğitim Felsefesi (f=5) ve Öğretim İlke ve Yöntemleri (f=4) dersleri izlemiştir.

“Öğretmenlik Uygulaması dersi ile teorikte öğrendiğimiz her şeyi pratikte yapmak hem tecrübe hem de anlamlı öğrenim için çok önemli. Tasarladığımız etkinliği etkili öğrenme için nasıl kullanmalıyız, ders planında hazırladığımız planlar süreler gerçekten planlanan gibi mi oluyor, bunları deneyimleme birebir gözlem yapma şansımız oluyor. Yaptığımız etkinlikler yazdığımız raporlar sayesinde aslında işin içinde bir öğretmen öğrenci gözünden işler nasıl yürüyor anlama fırsatımız oluyor. Mikro-öğretim uygulamaları sayesinde de dönütler alıp kendimizi geliştirme fırsatımız oluyor. Mesleğe tamamen hazırlanmamızı sağlayan bir ders diyebilirim.” (K5)

“Eğitim Felsefesi dersinde yer alan anlayışlar kendi eğitim yaklaşımımızı oluşturmamızı sağlıyor. Örneğin, Esasicilik anlayışını benimsemek; öğretmen olduğunda yenilikler yapmadan öğrencilere ezber ve tekrar üzerinden konuyu öğretmek olurken, belki de kimya öğretmenlerinin daha sık başvuracağı İlerlemecilik akımı ise deneme-yanılma ve deney üzerine kurulmuştur. Yani Eğitim Felsefesi dersi, ders planı yaparken nelere odaklanacağımızı, nelerin gerekli olduğunu bilmemizi kolaylaştırıcaktır.” (K2)

Öğretmen adaylarının ÖMB derslerine yönelik görüş ve önerileri ile elde edilen frekans dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Kategori: ÖMB Derslerine Yönelik Görüş ve Öneriler

Alt Kategori	Kod	Öğretmen Adayı	f	f _i
Eğitim Sosyolojisi	Mesleki gelişim açısından etkisi olmayan bir ders	K5	1	1
Eğitim Psikolojisi	Ders kazanımlarına ilişkin yetersiz bilgi edinme	K4, M1, M3	3	4
	En yararlı derslerden biri	K5	1	
Eğitim Felsefesi	Meslek yaşamında etkili kullanılabileceğini düşünme	K5	1	2
	1. sınıfta yer almalı	M3	1	
Öğretim İlke ve Yöntemleri	Yöntem ve teknikleri sınıf ortamında uygulama imkânı verilmeli	M1, M3	2	4
	ÖMB dersleri içerisinde en temel/etkili derslerden biri	K5, M4	2	
Öğretim Teknolojileri	Hibrit öğretim uygulamaları için faydalı bir ders	K3	1	3
	Ders kazanımlarına ilişkin yetersiz bilgi edinme	K5	1	
	Dersi brans arkadaşları ile almayı isteme	M3	1	
Türk Eğitim Tarihi	Ders kapsamı daraltılmalı	K1	1	2
	Meslek yaşamında etkisinin olmaması	M4	1	
Eğitimde Araştırma Yöntemleri	Öğretim bilgi ve becerilerini geliştirmede zayıf kalması	K4	1	1
Eğitimde Ahlak ve Etik	ÖMB dersleri içerisinde en etkili derslerden biri	K1	1	1
Sınıf Yönetimi	Dersi örnek olay uygulamaları ile işlenmesini isteme	M1	1	2
	Dersi uygulamalar yaparak öğrenmeyi isteme	M3	1	
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	Dersin tek dönem olmasının yetersiz bulma	M3	1	1
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	Ders kapsamı yetersiz ve dersin içeriğini başka dersler ile benzer bulma	K5	1	2
	Etkili bir ders değil	M3	1	
Özel Eğitim ve Kaynaştırma	Kesinlikle alınması gereken bir ders	K1, M3	2	3
	Uygulama sürecine ilişkin yetersiz bilgi edinme	K4	1	
	Eğitim fakültelerinin en önemli dersi	K1	1	
Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2	Mesleğe başlamadan önce sınıf ortamında bulunma imkânı	K3	1	7
	Mesleğe hazırlayan/deneyim kazandıran bir ders	K2, K5	2	
	Mesleki gelişime katkı sağlaması	M2	1	
	Mesleğe başlamadan önce heyecanı yenme	M4	1	
	Özgüven geliştirme	M4	1	

Tablo 3'e göre Eğitim Sosyolojisi (f=1), Eğitim Psikolojisi (f=3), Eğitim Felsefesi (f=1), Öğretim Teknolojileri (f=1), Türk Eğitim Tarihi (f=1), Eğitimde Araştırma Yöntemleri (f=1), Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi (f=2), Özel Eğitim ve Kaynaştırma (f=1) derslerine ilişkin olumsuz görüş bildiren öğretmen adayları mevcuttur.

“Eğitim Psikolojisi dersinin kapsamı genel olarak ilgimi çekmişti çünkü bir öğretmen olarak bireylerin gelişim özelliklerini bilmek önemli. Ancak öğrenme ku-

ramlarından sadece klasik koşullanma ve edimsel koşullanmaya değinmiştik. Sonraki yıllarda göreceğim derslerde bu ön bilgi eksikliğim beni olumsuz etkiledi.” (M1)

Öğretmen adayları Eğitim Psikolojisi (f=1), Öğretim İlke ve Yöntemleri (f=2), Öğretim Teknolojileri (f=1), Eğitimde Ahlak ve Etik (f=1), Özel Eğitim ve Kaynaştırma (f=2), Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2 (f=7) derslerine ilişkin olumlu görüş bildirmişlerdir.

“Öğretmenlik Uygulaması dersi tartışmasız eğitim fakültesini, eğitim fakültesi yapan bir derstir. Ders anlatmayı öğrendiğimiz bir derstir. Eğitim dersi almamış öğretmenlerin ders anlatımı ile eğitim dersi almış bir öğretmenin ders anlatımı arasında çok büyük farklar vardır. Bu ders alınmadan eğitim fakültesinden mezun olunmaması gerektiğini düşünüyorum.” (K1)

“Özel Eğitim ve Kaynaştırma dersi kesinlikle alınması ve üzerinde durulması gereken bir ders çünkü biz öğretmeniz ve herhangi bir çocuğun hayatına olumlu anlamda dokunabilirsek ne mutlu bize.” (M3)

Ayrıca öğretmen adayları Eğitim Felsefesi (f=1), Öğretim İlke ve Yöntemleri (f=2), Öğretim Teknolojileri (f=1), Türk Eğitim Tarihi (f=1), Sınıf Yönetimi (f=2), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (f=1) dersleri için önerilerde bulunmuşlardır.

“Öğretim İlke ve Yöntemleri dersinde yöntem ve tekniklerin bazılarına değinmiştik. Yöntem ve teknikleri sınıfta uygulama şansımız olsaydı daha işlevsel olacağını düşünmekteyim. Mesela işbirlikli öğrenmede ayrılıp birleşme tekniğini sınıfta uygulayarak yapmıştık ve çok iyi anlamıştım. Diğer yöntem ve teknikler için de böyle olmasını isterdim.” (M1)

“Öğretim Teknolojileri dersini sadece matematik öğretmenliği okuyan arkadaşlarımla almak isterdim çünkü farklı programlardan arkadaşlarım benim sınıfta daha fazla olduğu için ders sorumlusu genel olarak dersi sadece onlar varmış gibi anlatıyordu...” (M3)

“Türk Eğitim Tarihi dersi... Tabii ki bir öğretmen adayı eğitimin tarihçesini bilmeli fakat bu dersin kapsadığı alanın çok geniş olduğunu biraz daraltılması gerektiğini düşünüyorum.” (K1)

“ÖMB derslerinin öğrenciler veya günlük yaşamda insanlarla iletişim ve ilişki becerilerinize katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Matematik ve kimya öğretmeni adaylarının “ÖMB derslerinin iletişim ve ilişki becerilerine katkısı” temasına yönelik görüşleri sekiz kategori altında toplanmıştır. Tablo 4’te bu kategoriler ve kategorilerde yer alan kodlar, öğretmen adayları ve frekanslar verilmiştir.

Tablo 4

Tema: ÖMB Derslerinin İletişim ve İlişki Becerilerine Katkısı

Kategori	Kod	Öğretmen Adayı	f	f _i	%
Sınıfta iletişim ve etkileşim	Öğrenci güvenini kazanabilme	K2	1	19	21
	Öğrenci ile etkili iletişim kurabilme	K2, K4, M2	3		
	Etkili sınıf yönetimi	K4, M2, M4	3		
	Sınıf içi sorunları çözebilme	K4	1		
	Doğru geri ileti verme	K4	1		
	Öğretmen tutumu ve davranış yönetimi	K4, M2, M3, M4	4		
	Etkili öğrenme ortamı oluşturabilme	K3, K4, M2, M4	4		
	Liderlik becerisi	M2	1		
Zamanı etkili kullanma	M2	1			
Okul paydaşları ile iletişim ve ilişki	Öğrenci ile iletişim	K1, K2, K3, K4, K5, M1, M2, M3, M4, M5	10	20	23
	Meslektaşları ile iletişim	K1, K3	2		
	İdari personel ile iletişim	K1, K2, K3	3		
	Okul çalışanları ile iletişim	K3	1		
	Veli ile iletişim	K1, K2, K3, M4	4		
Genel iletişim becerisi	Etkili iletişim kurabilme	M2	1	8	9
	Gözlem becerisi	K1	1		
	İletişim becerisinde artma	K1, K4, K5, M1, M4, M5	6		
Öğrenci gereksinimleri ve yeteneklerine önem verme	Gelişim düzeyine uygun davranabilme	K2, K3	2	7	8
	Bireysel farklılıkları dikkate alma	K2, K3, M4	3		
	Özel gereksinimli bireyler ile iletişim kurabilme	K4, M1	2		
Meslek hayatında etik davranışlar	Etik davranışlar sergileme becerisi	K4, M1	2	2	2
İletişim ve ilişki becerilerinin gelişimine yönelik etkinlikler	Ödev yapma	M1, M3	2	8	9
	Grup çalışması	M1	1		
	Sorumluluk alma	M1, M3	2		
	Öğretmenlik uygulaması etkinlikleri	M1, M3, M4	3		
İletişim ve ilişki becerilerini geliştirmesinde etkisi olduğu düşünülen dersler	Eğitim Sosyolojisi	K3, M4	2	23	26
	Eğitim Psikolojisi	K2, K3, M4	3		
	Öğretim İlke ve Yöntemleri	K3, K4, M4	3		
	Öğretim Teknolojileri	K3	1		
	Eğitimde Ahlak ve Etik	K3, K4, M1	3		
	Sınıf Yönetimi	K2, K3, K4, M2, M4	5		
	Özel Eğitim ve Kaynaştırma	K4, M1	2		
	Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2	K3, M1, M3, M4	4		
İletişim ve ilişki becerilerini geliştirmesinde etkisi olmadığı düşünülen dersler	Eğitim Felsefesi	K3	1	2	2
	Eğitimde Araştırma Yöntemleri	K3	1		

Öğretmen adayları ÖMB derslerinin iletişim ve ilişki becerilerine katkısını çoğunlukla “iletişim ve ilişki becerilerini geliştirmesinde etkisi olduğu düşünülen dersler” (%26), “okul paydaşları ile iletişim ve ilişki” (%23) ve “sınıfta iletişim ve etkileşim” (%21) üzerinden değerlendirmişlerdir.

Okul paydaşları ile iletişim ve ilişki kategorisinde “öğrenci ile iletişim” (f=10), “veli ile iletişim” (f=4) ve “idari personel ile iletişim” (f=3) kodları öne çıkarken; sınıfta iletişim ve etkileşim kategorisinde “öğretmen tutumu ve davranış yönetimi” (f=4), “etkili öğrenme ortamı oluşturabilme” (f=4), “öğrenci ile etkili iletişim kurabilme” (f=3) ve “etkili sınıf yönetimi” (f=3) kodları öne çıkmıştır.

“Meslek bilgisi dersleri, alan bilgimi aktarmamda nasıl ve ne şekilde kullanabileceğimi, hangi yönlerimi geliştirmem gerektiğini fark etmemde yardımcı oluyor... Öğrencilerimle, velilerimle nasıl, hangi biçimde iletişim kurmam gerektiğini bu dersler sayesinde öğrendim diyebilirim.” (K3)

İletişim ve ilişki becerilerini geliştirmesinde etkisi olduğu düşünülen derslerin başında “Sınıf Yönetimi” (f=5) ve “Öğretmenlik Uygulaması 1ve 2” (f=4) dersleri gelmektedir.

“Sınıf Yönetimi dersi sınıfta yaşanan kargaşa, sorun anında öğrencilere nasıl tepkiler vermemiz gerektiğini, ders esnasındaki tutumlarımızın nasıl olması gerektiğini, sınıfta hangi durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini açıklandığı için sınıfta ve öğrencilerle iletişimimi daha kolay sağlamamı sağladı.” (K4)

Öğretmen adayları ÖMB derslerinin iletişim ve ilişki becerilerine katkısını “genel iletişim becerisi” (%9), “iletişim ve ilişki becerilerinin gelişimine yönelik etkinlikler” (%9), “öğrenci gereksinimleri ve yeteneklerine önem verme” (%8) ve “meslek hayatında etik davranışlar” (%2) üzerinden de değerlendirmişlerdir. Bu kategorilerde yer alan kodlar içerisinde en çok dikkat çeken “öğretmenlik uygulaması etkinlikleri” kodu olmuştur.

“Öğretmenlik Uygulamasında ise başlı başına iletişimin bir ögesi olan öğretmen rolünü üstlendiğimizden doğrudan iletişim becerisini geliştirdiğini bu konuda eksikli mi giderdiği kanaatindeyim.” (M1)

“İletişim ve ilişki becerilerini geliştirmesinde etkisi olmadığı düşünülen dersler” (%2) kategorisinin oluşmasını sağlayan K3 kodlu öğretmen adayının görüşü aşağıdaki gibidir.

“Eğitim Felsefesi dersini iletişim açısından pek pratiğe dökebileceğimi sanmıyorum...” (K3)

“ÖMB derslerinin bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetme açısından katkıları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Matematik ve kimya öğretmeni adaylarının “ÖMB derslerinin bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine katkısı” temasına yöne-

lik görüşleri üç kategori altında toplanmıştır. Tablo 5’te bu kategoriler, kodlar, öğretmen adayları ve frekans bilgileri sunulmuştur.

Tablo 5

Tema: ÖMB Derslerinin Bireylerin Sahip Olduğu Farklılıkları Anlama veya Potansiyelleri Keşfetmesine Katkısı

Kategori	Kod	Öğretmen Adayı	f	f _t	%
Bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama	Bireysel farklılıkları belirleme	K1, K2, M3	3	19	50
	Bireysel farklılıklara göre konu içeriğinin düzenlenmesi	K1	1		
	Farklılıklara uygun materyal kullanma	K2, K4	2		
	Farklı zekâ türlerini anlayabilme	K2, K4	2		
	Farklılıklara uygun öğrenme-öğretme yaklaşımlarını kullanma	K3, K4, K5	3		
	Gelişim düzeyine göre farklılıkları belirleme	K4, M4	2		
	Farklılıklara uygun ölçme araçlarını kullanma	K4	1		
	Özel gereksinimli öğrencilerin farkında olma	K4	1		
	Bireysel farklılıklara uygun davranma	M5	1		
	RAM’a ilişkin farkındalık kazanma	K4, M1	2		
	BİLSEM’e ilişkin farkındalık kazanma	M1	1		
Bireylerin potansiyellerini keşfetme	Sosyolojik yapıya göre potansiyelleri ortaya çıkarma	K4, M4	2	3	8
	Öğretmen olarak kendini tanıma	M2	1		
	Özel Eğitim ve Kaynaştırma	K1, K4, M1, M3	4		
Bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine etkisi olduğu düşünülen dersler	Eğitim Psikolojisi	K1, K3, K4	3	16	42
	Öğretim Teknolojileri	K2, K4	2		
	Eğitim Sosyolojisi	K4, M4	2		
	Öğretim İlke ve Yöntemleri	K4	1		
	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	K4	1		
	Eğitim Psikolojisi	M4	1		
	Okullarda Rehberlik	K5, M3	2		

Öğretmen adayları ÖMB derslerinin bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine katkısını çoğunlukla “bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama” (%50) ve “bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine etkisi olduğu düşünülen dersler” (%42) üzerinden değerlendirmiştir.

Bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama kategorisinde özellikle “bireysel farklılıkları belirleme” (f=3) ve “farklılıklara uygun öğrenme-öğretme yaklaşımlarını kullanma” (f=3) kodları ön plana çıkmıştır.

“Meslek bilgisi dersleri, mesleğimizi en doğru bir şekilde yapmak için bize yol gösterirler. Bu dersler öğrencileri farklı bakış açılarıyla görmemizi sağlar. Her öğrencinin kendine göre farklı özellikleri vardır. İşte bu özellikleri keşfetmekte bu dersler çok şey kazandırır.” (K2)

Bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine etkisi olduğu düşünülen derslerin başında “Özel Eğitim ve Kaynaştırma” (f=4), “Eğitim Psikolojisi” (f=3), “Öğretim Teknolojileri” (f=2), “Eğitim Sosyolojisi” (f=2) ve “Okullarda Rehberlik” (f=2) dersleri gelmektedir.

“Özel Eğitim ve Kaynaştırma dersinde özellikle herkesin aynı olmadığını ve farklılıklarımızın olduğunu, bu farklılıklarla nasıl başa çıkacağımızı, farklı bir öğrenciyle karşılaştığımızda onu anlayabilmeyi öğrendik ve bunlarla meslek hayatımızda uygulayabileceğimize inanmaktayım.” (M3)

“Özel Eğitim ve Kaynaştırma dersi sayesinde bireylerdeki farklılıkları veya potansiyellerini anlayabileceğimi düşünüyorum. Eğitim Psikolojisi sayesinde de hazırlanış şekli durumlarına göre konuları detaylı veya olması gerektiği gibi anlatarak öğrencileri anlayabildiğimi söyleyebilirim.” (K1)

“Eğitim Sosyolojisi dersi eğitimin toplumla olan ilişkisini, ailenin, sosyal çevrenin öğrencinin öğrenimi konusunda etkilerini bilmek ilerde öğrencilerimin sadece okuldaki davranışlarını değil de dışarıdaki yaşamlarını inceleme konusunda bana bir istek aşıladı.” (M4)

Bireylerin potansiyellerini keşfetme kategorisinde “öğretmen olarak kendini tanıma” (f=1) ve “sosyolojik yapıya göre potansiyelleri ortaya çıkarma” (f=2) kodları yer almaktadır.

“Meslek bilgisi dersleri bireylerin kendisini tanımasıyla; kendini anlamasına, çevresini tanınmasına, problemlerini çözmesine, kendisine uygun seçimler yapmasına ve kararlar verebilmesine yardımcı olur. Bu sayede sağlıklı bir benlik algısı gelişir, gerçekçi seçimler yaparlar, sosyal yönleri güçleşir ve sağlıklı bir iletişim biçimi gelişir, eğitsel anlamda başarılı olmalarına yardımcı olur ve mesleki kararlarını doğru şekilde karar vermelerini sağlar. Bu sayede bireylerin sahip olduğu gizli tüm potansiyellerini en üst düzeyde geliştirmesine yardım eder.” (M2)

“Çocuğun davranışlarından nasıl bir sosyal toplumdaki geldiğini kavrayıp, ona göre yaklaşarak öğrencinin potansiyelini keşfedebiliriz.” (K4)

“ÖMB derslerinin eğitime bakışınız ve öğrenme-öğretme anlayışınıza katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Matematik ve kimya öğretmen adaylarının “ÖMB derslerinin eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına katkısı” teması hakkındaki görüşleri üç kategori altında toplanmıştır. Tablo 6’da bu kategoriler, kodlar, öğretmen adayları ve frekanslar verilmiştir.

Tablo 6

Tema: ÖMB Derslerinin Eğitime Bakış ve Öğrenme-Öğretme Anlayışına Katkısı

Kategori	Kod	Öğretmen Adayı	f	f _i	%
Eğitime bakış	Kapsayıcı eğitim	K1	1		
	Eğitimin tarihsel gelişimi	K2, K4	2		
	Eğitimin gerekliliği ve önemi	K5, M3, M4, M5	4		
	Eğitimin çok yönlülüğü	K2	1		
	Eğitim hakkı	K2, K5	2		
	Belirlenen hedeflere ulaştırma	K2	1	18	41
	Eğitimin sürekliliği	K4	1		
	Eğitim ve toplum ilişkisi	K4, M5	2		
	Eğitim ve psikoloji ilişkisi	K4	1		
	Felsefi bakış açısı kazanma	K4, M3	2		
Öğrenme-öğretme anlayışı	Okulun yaşam içerisinde olması	M1	1		
	Teori ve uygulama tutarsızlığı	K3	1		
	Bireysel farklılıklara göre öğretim	K2, M1	2		
	Farklı yöntem ve teknik kullanımının önemi	K4	1		
	Yaparak yaşayarak öğrenme	K4	1	7	16
	Öğretmenin alan bilgisi yeterliliği	K4	1		
	Öğretmenin mesleki gelişiminde güncellik	K5	1		
	Türk Eğitim Tarihi	K2, K4	2		
	Eğitime Giriş	K4, M4	2		
	Eğitim Sosyolojisi	K4, M1	2		
Eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına etkisi olduğu düşünülen dersler	Eğitim Psikolojisi	K4, M1	2		
	Eğitim Felsefesi	K3, K4, M1	3		
	Özel Eğitim ve Kaynaştırma	K4	1	19	43
	Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2	K3	1		
	Öğretim İlke ve Yöntemleri	K4	1		
	Öğretim Teknolojileri	K4	1		
	Sınıf Yönetimi	K3, K4	2		
	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	K3, K4	2		

Öğretmen adayları ÖMB derslerinin eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına katkısını çoğunlukla “eğitime bakış” (%41) ve “eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına etkisi olduğu düşünülen dersler” (%43) üzerinden değerlendirmiştir.

Eğitime bakış kategorisinde yer alan kodlar arasında “eğitimin gerekliliği ve önemi” (f=4) öne çıkarken; bunu “eğitimin tarihsel gelişimi” (f=2), “eğitim hakkı” (f=2), “eğitim ve toplum ilişkisi” (f=2) ve “felsefi bakış açısı kazanma” (f=2) takip etmektedir.

“Eğitimin önemini çok çok daha iyi anladım ve çevreme de bunu kabul ettirmeye çalışıyorum. Bu nedenle eğitime bakış açım değişti fakat daha da geliştirilmesi gerektiğini düşünmeye başladım.” (K5)

“Öğrencilerin hangi şartlarda olursa olsun eğitim haklarının var olduğunu ve biz öğretmenlere düşen ise o öğrencilere dokunmak, elimizden geleni yapmak ve hedeflerimize ulaşmaktır.” (K2)

“Eğitimin gerçek anlamda ne olduğunu, bir eğitimcide olması gerekenleri bu dersler sayesinde daha iyi anladım. Eğitimin toplumun gelişmesi için ne derece önemli olduğunu bu dersler sayesinde tam olarak anlamış oldum.” (M5)

Eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına etkisi olduğu düşünülen derslerin başında “Eğitim Felsefesi” (f=3) ve bunu takiben “Türk Eğitim Tarihi” (f=2), “Eğitime Giriş” (f=2), “Eğitim Sosyolojisi” (f=2), “Eğitim Psikolojisi” (f=2), “Sınıf Yönetimi” (f=2) ve “Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme” (f=2) gelmektedir.

“Eğitime Giriş dersi ile eğitim ve öğretim kavramlarının farklı olduğunu, eğitimin dipsiz bir kuyu olduğunun farkına vardım. Eğitim Sosyolojisi dersi ile toplumu etkileyen çok fazla bakış açısı olduğunu, bunların bazılarının benim düşünce yapımda karşılığı olduğunu bazılarını ise hiç bilmediğimin farkına vardım. Eğitim Psikolojisi dersi ile bireyin gelişimsel aşamalarının takibinin önemli olduğunu, aksaklıkların ne gibi olumsuz sonuçlar doğurduğunu, bebeklerin bile her hareketlerinin bir anlamı olduğunu öğrendim. Eğitim Felsefesi dersi ile felsefi düşüncelerin farklı durumlardan ortaya çıkıp eğitimi bile etkileyebileceğini öğrendim. Türk Eğitim Tarihi dersi ile Türk eğitim sisteminin çok eskiye dayandığını, farklılaşarak geldiğini ve en önemlisi Köy Enstitülerini; eğitimin yaşayarak öğrenilmesi gerektiğini daha net öğrendim.” (K4)

Öğretmen adaylarının ÖMB derslerinin eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına katkısına ilişkin ifadeleri “öğrenme-öğretme anlayışı” (%16) kategorisinin oluşmasını da sağlamıştır. Bu kategoride en çok tekrar eden kod “bireysel farklılıklara göre öğretim” (f=2) iken, en çarpıcı kod “teori ve uygulama tutarsızlığı” (f=1) olmuştur.

“Gerçekten öğrencilerin kendi öğrenmelerini yapılandırmalarına izin verildiğinde sürecin öğrenci lehine ilerlediğini ancak maalesef teorik ve pratik arasında fark olduğunu görmüş oldum. Bu farkı en net görebildiğim ders Öğretmenlik Uygulaması dersi idi. Sürecin Sınıf Yönetimi, Eğitim Felsefesi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme derslerinde anlatıldığı gibi işleyemediğini, teorikte eğitim programının ne kadar yapılandırmacı yaklaşımla pragmatik anlayışla gerçekleşse de uygulamada halen gelenekselci olduğunu görmemi sağladı.” (K3)

“ÖMB derslerinin eğitim aracılığıyla bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Matematik ve kimya öğretmeni adaylarının “ÖMB derslerinin eğitim aracılığıyla bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya katkısı” temasına yönelik görüşleri üç kategori altında toplanmıştır. Tablo 7’de bu kategoriler, kodlar, öğretmen adayları ile frekanslar verilmiştir.

Tablo 7

Tema: ÖMB Derslerinin Eğitim Aracılığıyla Bireyin Kendini Gerçekleştirme ve Toplumsal Değişimi Olanaklı Kılmaya Katkısı

Kategori	Kod	Öğretmen Adayı	f	f _i	%
Bireyin kendini gerçekleştirmesi	Var olan potansiyelin farkına varma ve geliştirme	K3	1	10	25
	Öz farkındalık kazanma	K3, M2, M3	3		
	Fikirlerini ifade etme ve savunma	K4	1		
	Bireysel ilgi alanını belirleme	K4	1		
	Empati becerisi kazandırma	K4	1		
	Mesleki farkındalık	M2	1		
	Araştırma becerisi kazanma	M4	1		
	Sürekli gelişim	K2	1		
Toplumsal değişimi olanaklı kılma	Bilinçli öğrenci yetiştirme	K1, K4	2	13	32,5
	Hiyerarşik gelişim	K3, K4, M4, M5	4		
	Ahlak gelişimi	K4	1		
	Özel gereksinimli bireyleri topluma kazandırma	K4	1		
	Etkili eğitim ortamlarının oluşturulması	K5	1		
	Rehberlik hizmetlerinin önemi	K5, M1, M3	3		
Bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya etkisi olduğu düşünülen dersler	Fırsat eşitliği	M5	1	17	42,5
	Eğitim Sosyolojisi	K4	1		
	Eğitim Psikolojisi	K2, K3, K4	3		
	Eğitim Felsefesi	K4	1		
	Özel Eğitim ve Kaynaştırma	K4	1		
	Eğitimde Ahlak ve Etik	K2, K4	2		
	Okullarda Rehberlik	K3, M1, M3	3		
	Eğitime Giriş	K3	1		
	Öğretim İlke ve Yöntemleri	K4	1		
	Sınıf Yönetimi	K4	1		
	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	K4	1		
	Öğretim Teknolojileri	M4	1		
Eğitimde Araştırma Yöntemleri	M4	1			

Öğretmen adayları ÖMB derslerinin eğitim aracılığıyla bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya katkısını “bireyin kendini gerçekleştirmesi” (%25), “toplumsal değişimi olanaklı kılma” (%32,5) ve “bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya etkisi olduğu düşünülen dersler” (%42,5) üzerinden değerlendirmiştir.

Bireyin kendini gerçekleştirmesi kategorisinde yer alan kodlar arasında “öz farkındalık kazanma” (f=3) öne çıkmaktadır. Bu kategoride yer alan K3 kodlu öğretmen adayının ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Eğitimin amaçlarından biri bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda var olan potansiyelini ortaya çıkarmak olduğunu düşünüyorum... Amacımız bireyin ilgi ve yeteneklerini var olan potansiyelini nasıl daha ileri taşıyabileceğini, nasıl geliştirebileceğini bireye öğretmek. Balık vermeyip balık tutmayı öğretiyoruz bir nevi. Bu şekilde

de birey öz farkındalığı kazandıktan sonra kendini gerçekleştirebilme basamağındaki kapının anahtarı olarak eğitimi kullanıyor ve açıyor.” (K3)

Toplumsal değişimi olanaklı kılma kategorisinde yer alan kodlar arasında “hiyerarşik gelişim” (f=4) ve “rehberlik hizmetlerinin önemi” (f=3) öne çıkmaktadır. Bu kategoride yer alan öğretmen adaylarının bazı ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Eğitim herkese eşit fırsatlar sunarak kişilerin neler yapabileceklerini görmemize yardım eder. Toplumsal değişim için öncelikle bireyin değişmesi ve gelişmesi gerekir. Niçin eğitim toplumun en küçük yapı taşı olan bireyin düşüncelerini topluma bakışını değiştirmek için en etkili yoldur? Çünkü eğitim olmadan toplumda köklü değişiklikler meydana gelemez.” (M5)

“Toplumun gelişmesi yeni kuşakların eğitilmesi ile doğru orantılı diye düşünüyorum. Toplum ve birey fizyolojik ihtiyaçlarının sağlanması sonrasında eğitimin doğru etkili olmasıyla sağlanabilir. Aynı zamanda rehberlik hizmetlerine önem verilmesi ile sağlanabilir.” (K5)

Bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya etkisi olduğu düşünülen derslerin başında “Eğitim Psikolojisi” (f=3), “Okullarda Rehberlik” (f=3) ve “Eğitimde Ahlak ve Etik” (f=2) dersleri gelmektedir.

“Eğitim Psikolojisi dersinde yaş aralıklarında hangi davranışların gözlemlendiğini, bireylerin neleri yapıp yapamayacağı bilgisi verilmektedir. Eğitimde Ahlak ve Etik dersinde toplum içerisinde yaşarken sahip olduğumuz haklar ve sorumluluklarımızı öğreniyoruz. Tüm bu bilgiler sahip olduklarımızı fark etmemizi ve toplumsal değişimin önünü açmamızı sağlıyor.” (K2)

“Eğitimde Ahlak ve Etik dersi başlı başına bir toplumsal değişimi oluşturabilecek düzeydedir. İnsanın vicdanın ve adalet duygusunun ilk başta ailede, sonrasında eğitim kurumlarında verilmesi gerektiğini anlatan bir derstir. Bu ders kapsamında işlenen başlıklara sahip öğrenciler yetiştirildiğinde toplumsal değişim gerçekleşmiş olur. Özel Eğitim ve Kaynaştırma dersi özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere ihtiyaçlarına göre eğitim verilmesi onların topluma kazandırılmasını anlatan derstir. Bunda başarılı olursak en büyük toplumsal değişimi yaşamış oluruz. Hiç kimsenin kusursuz olmadığını kavratığımız, empatinin güçlü olduğu bir toplum inşa edilmiş olur.” (K4)

Tartışma ve Sonuç

İyi bir öğretmenin kendisini mesleki ve kişisel açılardan sürekli geliştirmesinin gerektiği (Rauth ve Bowers, 1986; Seferoğlu, 2004) düşünüldüğünde ÖMB dersleri bu gelişimi sağlamada ilk adımlardan biridir. Bu araştırmada öğretmen adaylarının ÖMB derslerine yönelik görüşlerinin mesleki gelişimleri açısından değerlendirmesi

amaçlanmış ve görüşleri beş tema altında incelenmiştir. ÖMB derslerinin öğretim bilgi ve becerilerine katkısı teması altında üç kategori oluşturulmuştur. Öğretim bilgisine katkısı kategorisinde öğretim programında yer alan tüm ÖMB dersleri yer almıştır. Bu derslere ilişkin ortaya çıkan kodlar ise “Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının” içerikleriyle paralellik göstermektedir (YÖK, 2018b). Böylece öğretmen adaylarında bulunması istenen bilgilerin genel olarak kazandırıldığı; öğretim programının hedeflerinden birine ulaşıldığı söylenebilir. ÖMB dersleri öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerdeki temel bilgi ve becerileri oluşturmaktadır. Öğretim bilgisine katkısı kategorisinin aksine, öğretim becerisine katkısı kategorisinde sınırlı sayıda ders (Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Felsefesi, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Öğretim Teknolojileri, Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2) yer almıştır. Bu kategoride yer alan ÖMB dersleri ise derslerin kazanımlarına ilişkin uygulama yapma (seçilen eğitim felsefesine göre ders planı hazırlayabilme, materyal tasarlayabilme gibi) becerisi kazandırmaya yöneliktir. Öğretmen adayları ÖMB derslerini bilgi ve becerileri açısından değerlendirirken derslere ilişkin bazı görüş ve önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmen adayları Öğretim İlke ve Yöntemleri, Eğitimde Ahlak ve Etik, Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2 gibi derslerin mesleki gelişimleri için en temel ders olduğunu ifade ederken; Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Felsefesi, Türk Eğitim Tarihi, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi gibi bazı derslerin mesleki gelişimlerine etki etmediğini belirtmişlerdir. Elde edilen bu sonuç, Akcaoglu vd.’nin (2020) güncel programda yer alan meslek bilgisi derslerinin gerekliliğini araştırdıkları çalışmada, öğretmen adaylarının en gerekli ders olarak Eğitimde Ahlak ve Etik, Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2; en az gerekli görülen meslek bilgisi dersleri olarak Eğitim Felsefesi ve Eğitim Sosyolojisi dersini belirtmeleri ile benzerlik göstermektedir. Önceki öğretim programlarına ilişkin yapılmış çalışmalarda da en etkili dersler arasında Okul Deneyimi, Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2, Öğretim İlke ve Yöntemleri (Süral, 2015; Şahin ve Kartal, 2013; Yavuzer, Dikici, Çalışkan ve Aytekin, 2006; Yalçın ve Şengül Avcı, 2014), etkililiğin düşük olduğu dersler arasında ise Eğitim Felsefesi ve Eğitim Sosyolojisi (Süral, 2015) derslerinin ifade edilmesi incelenen programa ilişkin görüşler ile paralellik göstermektedir. Şahin Taşkın ve Hacıömeroğlu’nun (2010) öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği çalışmada meslek bilgisi derslerinin öğrencilerin mesleğe bakış açılarını olumlu etkilediğini ve bazı öğrencilerin meslek bilgisi derslerini çok yeterli bulmadığını belirtmeleri de bu durumu destekler niteliktedir. Bu çalışmada Eğitim Psikolojisi ve Öğretim Teknolojileri derslerinin kazanımlarına ilişkin yeterli bilgi edinilemediğini savunan öğretmen adayları mevcuttur. Bu duruma, yani öğretim programında yer alan derslerin hedeflerine ulaşmasındaki aksamalara programdan kaynaklanmayan faktörlerin (dersin öğretim sorumlusu, dersin işlenişi gibi) de etkisi olabilir. Bu anlamda öğretmen adaylarına mesleki bilgi ve becerilerin kazan-

dırılmasında, mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde ÖMB derslerinin etkili ve verimli bir şekilde işlenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır (Yüksel, 2009). Ayrıca, Öğretim Teknolojileri dersinin program arkadaşları ile alınmasını isteme, ders kapsamında edinilen bilgi ve becerilerin alan bazında özelleştirilmesi ihtiyacını da göstermektedir. Bu durum Yıldırım'ın (2011) ÖMB'nin alan bilgisi ile bütünleştirildiğinde kuramsal bilgilerin uygulama çalışmaları ile anlamlı hale geleceğini belirtmesini destekler niteliktedir. Benzer şekilde Ünver (2021), alan bilgisi ve ÖMB dersleri arasındaki ayrımın iki gruptaki derslerde edinilen bilgiler arasında ilişkinin kurulmasını engelleyerek, bütüncül bilgiye ulaşmada güçlükler yaşanacağını, bu durumun özellikle ortaöğretim öğretmen eğitiminde yer alan bu iki gruptaki derslerde öğrenilenlerin bütünleştirilmesinde zorluklar yaratabileceğini ifade etmiştir. Öğretim İlke ve Yöntemleri ve Sınıf Yönetimi derslerinin işlenişinde derslerin kazanımlarında yer alan durumlara ilişkin uygulama yapabilmeyi veya kazanımları uygulamalar dâhilinde öğrenebilmeyi isteyen öğretmen adayları mevcuttur. Bu durum Şahin ve Kartal'ın (2013) Sınıf Yönetimi dersinin uygulama boyutunun olması gerektiğini ifade etmesi sonucu ile uyumludur. Esasen, öğretmen adayları öğretim programında yer alan ÖMB dersleri içerisinde sadece Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2 derslerinin uygulama saatinin olduğunu, diğer ÖMB derslerinin uygulama saatinin olmadığını göz ardı etmektedirler. Öğretmen adaylarının asıl talep ettikleri durum bazı ÖMB derslerine uygulama saati eklenmesidir. Bu durum, Duman'ın (2019) çalışmasında meslek bilgisi derslerine uygulama saatinin eklenmesinin gerekliliğini belirtmesi ile paralellik göstermektedir. Sönmez'in (2008) Eğitim Felsefesi dersini, öğretmen adaylarının öncelikli olarak alması bireylerin yaşantısına bir bakış açısı kazandırması bakımından önemli olduğunu belirtmesinin aksine, bu çalışmada dersin 1. sınıfta yer almamasını isteyen bir öğretmen adayı mevcuttur. Teknolojinin önemini özellikle ön plana çıktığı günümüzde öğretmen adaylarının öğretim bilgi ve becerileri içerisinde, teknolojik araç-gereçlerin kullanımına veya öğretimine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkmamış olması öğretim programının bu bağlamda incelenmesini de gerektirebilir. Öğretme-öğrenme ortamlarına teknoloji entegrasyonunda önemli unsurun öğretmen niteliği olduğu, öğretmen niteliğini arttırmaya yönelik mesleki gelişim etkinliklerinin teknoloji odaklı olması gerektiği (Odabaşı ve Kabakçı, 2007) dikkate alındığında, öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerinde teknoloji boyutu açısından eksikliklerinin olabileceği ve bunun mesleki yaşantılarını olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Sosyal becerinin alt boyutlarından biri olan iletişim ve ilişki becerisi öğretmen adaylarında bulunması gereken özelliklerden biri olarak ele alınmaktadır (Yüksel, 2001). ÖMB derslerinin iletişim ve ilişki becerilerine katkısı teması altında sekiz kategori oluşturulmuştur. Oluşan kategoriler incelendiğinde öğretmen adaylarının

ÖMB dersleri aracılığıyla bu beceriye sahip olduğu söylenebilir. Özellikle öğrenci ile iletişim kurabilmenin yanı sıra okul paydaşları ile iletişimin öneminin kavratılmış olması ve hemen hemen tüm derslerin iletişim ve ilişki becerisini geliştirmeye katkısı olduğunun düşünülmesi öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerinde olumlu katkısının olacağını düşündürebilir. Nitekim Özden (2003) çalışmasında öğretmenin; öğrencisiyle, meslektaşlarıyla, okul yönetimiyle, velilerle olan iletişiminin önemine değinerek, öğretmende olması gereken rollerden birinin de iletişim becerileri olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının mesleki gelişimi öğrenci öğrenmesinde önemli bir konu alanıdır (İlğan, 2013). Öğretim programlarının öğrenciler için tasarlandığı, öğretmenin ise bu programları öğrencilerin sahip olduğu özelliklere/farklılıklara göre düzenleyerek tüm öğrenciler için uyumlu hale getirmeye çalıştığı (Schiro, 2008; aktaran Ünver, 2021) düşünüldüğünde, öncelikle öğrencilerinin var olan potansiyellerinin ve bireysel farklılıklarının farkında olunmalıdır. ÖMB derslerinin bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine katkısı teması altında üç kategori oluşturulmuştur. Bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama kategorisi incelendiğinde öğretmen adayları farklılık kavramını farklı değişkenler (içerik düzenleme, gelişim düzeyi, ölçme aracı kullanma gibi) açısından ele almışlardır. Bu durum öğretmen adaylarının bireysel farklılıklar bağlamında eğitim planlaması yapabileceklerini göstermektedir. Araştırmalarda hem öğrenci-öğretmen iletişiminin güçlü kılınması hem de akademik başarının artırılması için bireysel farklılıklara göre eğitim planlanması yapılmasının önerilmesi bu durumu destekler niteliktedir (Paksoy, 2017). Ayrıca, öğretmen adaylarının ele aldıkları değişkenler bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine etkisi olduğu düşünülen dersler kategorisinde yer alan ÖMB derslerinin içeriği ile uyumludur. Bu sayede de öğretim programında yer alan ÖMB derslerinin içeriklerinin bireysel farklılıkları anlama ve potansiyelleri keşfetme bağlamında öğretmen adaylarına katkı sağladığı söylenebilir.

ÖMB derslerinin eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına katkısı teması üç kategori altında toplanmıştır. Eğitime bakış kategorisi incelendiğinde eğitim kavramı farklı boyutlarda (kapsayıcılığı, sürekliliği, çok yönlülüğü gibi) ele alınmıştır. Öğrenme-öğretme anlayışı kategorisinde bir öğretmen adayının teori ve uygulamaya ilişkin tutarsızlıktan bahsetmesi öğretim programını eleştirir niteliktedir. Ülkemizde benimsenen yapılandırmacı yaklaşımın ÖMB dersleri bağlamında uygulanmadığı eleştirilmektedir. Yürütülen araştırmalar, öğretmenlerin yapılandırmacı kuramı benimseyemediğini ya da kendilerinin uygulama niteliklerine sahip olduklarını düşünmelerine rağmen uygulamalarda yetersiz kaldığını göstermektedir (Damlapınar, 2008; Kurtde Fidan ve Duman, 2014).

ÖMB derslerinin eğitim aracılığıyla bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya katkısı teması altında üç kategori oluşturulmuştur. Toplumsal değişimi olanaklı kılma kategorisi incelendiğinde gelişimin hiyerarşik bir şekilde olacağına farkına varıldığı söylenebilir. Öğretmen adayları bireysel gelişimin toplumsal değişimi olumlu yönde etkileyeceğinin bilincine varmışlardır. Bireyin kendini gerçekleştirme kategorisinde öz farkındalık kazanma, bireysel ilgi alanını belirleme, sürekli gelişim gibi bireyin gelişimini ileriye taşıyabilecek düşünce yapılarına sahip olunduğunun belirtilmesi, öncelikle bireysel gelişimin sağlanacağını, bu durumun ise mesleki gelişimi olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

İlk mezunlarını 2021-2022 bahar döneminde vermiş olan “Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları”nda yer alan zorunlu ÖMB dersleri, bu çalışmada matematik ve kimya öğretmeni adayları tarafından mesleki gelişimleri açısından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, zorunlu ÖMB dersleri genelinde bakıldığında öğretmen adayları tarafından “öğretim bilgi ve becerilerine katkısı, iletişim ve ilişki becerilerine katkısı, bireylerin sahip olduğu farklılıkları anlama veya potansiyelleri keşfetmesine katkısı, eğitime bakış ve öğrenme-öğretme anlayışına katkısı, eğitim aracılığıyla bireyin kendini gerçekleştirme ve toplumsal değişimi olanaklı kılmaya katkısı” boyutlarında mesleki gelişimlerine olan katkılar belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının mesleğe hazırlanmaları ve nitelikli öğretmenler olmaları için öğretmen yetiştirme lisans programında ÖMB derslerine yer verilmesi gerekmektedir birlikte, öğretmen adaylarının dersler bazında yaptıkları eleştiri ve öneriler değerlendirilerek, öğretmen yetiştirme lisans programlarına yönelik güncellemelerde dikkate alınmalıdır. Nitekim YÖK (2020) “yetki devri” ile programların düzenlenmesinde “yükseköğretim kurumlarının ilgili kurullarının yetkilendirilmesine karar” vermiştir.

Öneri

Bu araştırma sadece kimya ve matematik öğretmeni adayları ile yürütüldüğünden güncel programa ilişkin daha fazla bilgi edinebilmek için diğer programlardan öğretmen adayları ile benzer çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Öğretim programı güncellemelerinde öğretmen adaylarının önerileri dikkate alınarak, ÖMB derslerine uygulama saatlerinin eklenmesi, alan ile bağlantısının sağlanması, ayrıca benzer kazanımlara sahip dersler için zorunlu ya da seçmeli olmaları değerlendirmeleri yapılabilir.

Bu araştırma son sınıf öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiş olup, öğretmen adayları almış oldukları ÖMB derslerinden bazılarının içeriğini hatırlamakta zorluk çekmişlerdir. Her ne kadar bu zorluğun giderilmesi için “Kimya Öğretmenliği/Matematik Öğretmenliği Meslek Bilgisi Dersleri ve İçerikleri” adlı dokümanlar kullanıl-

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerini Mesleki Gelişimleri Açısından..

miş olsa da, sonraki araştırmalar her sınıf seviyesine odaklanarak boylamsal çalışmalar yürütülebilir.

Bu çalışmada YÖK (2018b) tarafından belirlenen ortak güncel öğretmen yetiştirme programı zorunlu ÖMB dersleri bağlamında değerlendirilmiş olup alan eğitimi ve genel kültür dersleri bağlamında da çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akcaoğlu, M.Ö., Külekçi, E. and Mor-Dirlik, E. (2020). Teacher candidates' viewpoints regarding general competencies for teaching profession and the necessity level of teaching profession courses. *Journal of Computer and Education Research*, 8(16), 545-566. <https://doi.org/10.18009/jcer.739602>
- Alkan, C., Kavcar, C. ve Sever, S. (1998). *Bilgi çağında eğitimde öğretmenlik mesleğinin yeniden yapılanması*. Bilgi Çağında Öğretmenlik Sempozyumu Yayını, Ankara, 9-17.
- Altınkök, M. ve Eraslan, M. (2020). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerine ilişkin görüşleri. A. Dönger (Edt.), *Eğitim Bilimleri Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler/2* içinde (295-303). Cetinje-Montenegro: IVPE Yayınevi.
- Altıntaş, G. ve Yeşiltepe, M. (2016). Karşılaştırmalı öğretmen yetiştirme. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi (BAED)*. Özel Sayı: 225 – 250.
- Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education*, 27(1), 10-20. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2010.08.007>
- Aydın, K. (2011). *Eğitim fakültelerinde okutulan öğretmenlik meslek bilgisi ders içeriklerinin öğretmen, öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Doktora tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Can, E. (2019). Öğretmenlerin meslekî gelişimleri: Engeller ve öneriler. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 1618-1650. <https://doi.org/10.14689/Isn.2148-2624.1.7c.4s.14m>
- Çakır, M. A. (2016). Meslek ve öğretmenlik. V. Sönmez (Edt.), *Eğitim Bilimine Giriş*, içinde (233-263). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 136-145.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.

- Damlapınar, G. (2008). *İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Darling-Hammond, L. (2006). Constructing 21st-century teacher education. *Journal of Teacher Education*, 57(30), 300-314. <https://doi.org/10.1177/0022487105285962>
- Demir, S. (2012). *Eğitim fakülteleri programı kapsamında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden "Öğretim İlke ve Yöntemleri" dersinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2014). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-110.
- Dilshad, M. and Iqbal, H.M. (2010). Quality indicators in teacher education programmes. *Pakistan Journal of Social Sciences (PJSS)*, 30(2), 401-411.
- Dönmez Yapucuoğlu, M. ve Gündoğdu, K. (2020). Öğretmenlik meslek bilgisi derslerine ilişkin program değişikliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 33-52.
- Duman, S. N. (2019). *Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duman, S. N. and Koç Erdamar, G. (2020). Evaluation of professional teaching knowledge courses. *International Journal of Progressive Education*, 16(4), 248-269. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2020.268.16>
- Ekici, G. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerine yönelik tutumları ile öğrenme biçimlerinin değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 111-132.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Gilik Güleç, D. (2012). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Göksoy, S. (2018). Öğretmenlik mesleği. K. Kıroğlu ve C. Elma (Edt.), *Eğitime Giriş*, içinde (259-278). Ankara: Pegem Akademi.
- Guskey, T. R. (1997). Research needs to link professional development and student learning. *Journal of Staff Development*, 18(2), 36-40.
- Gül, İ. ve Gündüz, Y. (2020). Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin meslek dersleri ve öğretim elemanlarına ilişkin görüşleri. *Muğla Sıtkı Koçman Üni-*

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerini Mesleki Gelişimleri Açısından..

versitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education], 7(1), 62-70.
<https://doi.org/10.21666/muefd.517529>

- Hacıömeroğlu, G. ve Şahin Taşkın, Ç. (2010). Fen bilgisi öğretmenliği ve ortaöğretim fen ve matematik alanları (OFMA) eğitimi bölümü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 77-90.
- Howell, J. B. and Saye, J. W. (2016). Using lesson study to develop a shared professional teaching knowledge culture among 4th grade social studies teachers. *The Journal of Social Studies Research*, 40(1), 25-37. <https://doi.org/10.1016/j.jssr.2015.03.001>
- İlğan, A. (2013). Öğretmenler için etkili mesleki gelişim faaliyetleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 41-56.
- Kahramanoğlu, R. (2010). *Eğitim fakültelerinde okutulmakta olan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Karataş, K. (2020). Öğretmenlik mesleğine kuramsal bir bakış. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(17), 39-56.
- Kiraz, E. (2002). Öğretmen adaylarının hizmet öncesi mesleki gelişiminde uygulama öğretmenlerinin işlevi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 1(2), 183-196.
- Kurtdede Fidan, N. ve Duman, T. (2014). Sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşımın gerektirdiği niteliklere sahip olma düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 143-159. <https://doi.org/10.15390/EB.2014.2027>
- Küçükahmet, L. (1993). *Öğretmen yetiştirme (programları ve uygulamaları)*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- MEB (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. 16 Haziran 2022 tarihinde https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENL-YK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf adresinden erişildi.
- Odabaşı, H. F. ve Kabakçı, I. (2007, 12-14 Mayıs). *Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri*. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 39-43, Bakü, Azerbaycan.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Özer, B. ve Kahramanoğlu, R. (2011). Anadolu Öğretmen Liseleri'nde okuyan öğrencilerin öğretmenlik meslek bilgisi dersleri hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 65-87.
- Özpınar, S. (2007). *Anadolu Öğretmen Liselerinde okutulan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile eğitim fakültelerinde okutulmakta olan öğretmenlik meslek bil-*

gisi derslerinin ilişki düzeyleri (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Paksoy, E. E. (2017). *Kültürel değerlere duyarlı eğitim bağlamında öğretmen deneyimlerinin incelenmesi* [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Rauth, M. and Bowers, G. R. (1986). Reactions to induction articles. *Journal of Teacher Education*, 37(1), 38–41. <https://doi.org/10.1177/002248718603700109>
- Reecer, M. (1995). Talking substance: Common curriculum and time together bring depth and direction to teacher discussions. *American Educator*, 19(2), 26-32.
- Saye J. W., Kohlmeier, J., Brush, T., Mitchell, L. and Farmer, C. (2009). Using mentoring to develop professional teaching knowledge for problem-based historical inquiry. *Theory & Research in Social Education*, 37(1), 6-41. <https://doi.org/10.1080/00933104.2009.10473386>
- Seferoğlu, S. S. (2001). Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimle ilgili algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 117-125.
- Seferoğlu, S.S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58, 40-45.
- Senemoğlu, N. (2004). Sınıf öğretmeni bilgiyi aktaran kişi değil, bilgiye ulaşma yollarını öğreten kişidir. *MPM Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, 7(81), 12-14.
- Sönmez, V. (2008). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Süral, S. (2015). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmen yetiştirme programındaki derslerin gerekliliği ve işe vuruşluk düzeyleri hakkındaki görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 34-43.
- Şahin, Ç. ve Kartal, O.Y. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmeni yetiştirme programı hakkındaki görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 164-190.
- Şahin Taşkın, Ç. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). Meslek bilgisi derslerinin öğretmen adaylarının profesyonel gelişimindeki önemi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 165-174.
- Şişman, M. (2001). *Öğretmenliğe giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- TEDMEM (2019). *TALIS 2018 sonuçları ve Türkiye üzerine değerlendirmeler (TEDMEM Analiz Dizisi 6)*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Ünver, G. (2021). Program çalışmaları için öğretmen eğitimi. *Öğretmen Eğitimi ve Öğretim*, 2(2), 30-55.

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerini Mesleki Gelişimleri Açısından..

- Wells, M. (2014). Elements of effective and sustainable professional learning. *Professional Development in Education*, 40(3), 488-504. <https://doi.org/10.1080/19415257.2013.838691>
- Yalçın, S. ve Şengül Avşar, A. (2014). Eğitim fakültesi meslek bilgisi derslerinin sıralama yargıları kanunuyla ölçeklenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 79-90.
- Yavuzer, Y., Dikici, A., Çalışkan, M. ve Aytekin, H. (2006). Sınıf öğretmenliği mezunlarının öğretmen yetiştirme programından yararlanma düzeylerine ilişkin görüşmeleri (Niğde Üniversitesi örneği). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(32), 35-41.
- Yıldırım, A. (2011). Öğretmen eğitiminde çatışma alanları ve yeniden yapılanma. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. Sage Publication: London.
- YÖK (2007). Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982–2007). Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayını.
- YÖK (2018a). Öğretmen yetiştirme lisans programları. 7 Mart 2022 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/AA_Sunus_%20Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf adresinden erişildi.
- YÖK (2018b). 10 Nisan 2022 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> adresinden erişildi.
- YÖK (2020). 18 Haziran 2022 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/egitim-fak%C3%BCltelerine-yetki-devri.aspx> adresinden erişildi.
- Yüksel, G. (2001). Öğretmenlerin sahip olmaları gereken davranış olarak sosyal beceri. *Milli Eğitim Dergisi*, 150.
- Yüksel, S. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleki bilgisi derslerine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 435-455.
- Zhou, G. and Kim, J. (2010). Impact of an integrated methods course on preservice teachers' perspectives of curriculum integration and faculty instructors' professional growth. *Canadian Journal of Science Mathematics and Technology Education*, 10(2), 123–138. <https://doi.org/10.1080/14926151003778266>